

Tisková zpráva

Názory občanů na možnosti ovlivnit legislativní proces – únor 2020

- ⊙ Jako účinnou metodu, jak mohou lidé ovlivnit změnu zákona, česká veřejnost většinou hodnotí jen práci v politické straně (61 %), polovina občanů (50 %) jako účinnou metodu hodnotí i stávkou.
- ⊙ Jako nejméně účinná při snaze o prosazení změny zákona se lidem jeví práce v církvi (13 % účinná, 76 % neúčinná) a hladovka (10 % účinná, 84 % neúčinná).
- ⊙ Oproti předchozímu šetření z února 2015 poklesla důvěra v účinnost soudního sporu.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Součástí únorového dotazníku CVVM byly otázky, které zkoumaly názory na některé možnosti, jak mohou lidé ovlivňovat legislativu, respektive prosazovat změnu zákona.¹

Tabulka 1: Účinnost některých aktivit občanů při snaze prosadit změnu zákona (%)

	rozhodně účinné	spíše účinné	spíše neúčinné	rozhodně neúčinné	neví	+/-
práce v politické straně	9	52	23	9	7	61/32
stávka	8	42	31	15	4	50/46
petice	5	41	35	15	4	46/50
práce v odborech	5	40	32	15	8	45/47
demonstrace	6	37	37	16	4	43/53
práce v občanských sdruženích	3	36	35	18	8	39/53
soudní spor	4	33	41	12	10	37/53
aktivita na sociálních sítích	4	25	35	26	10	29/61
dopis nebo e-mail novinám	3	26	43	23	5	29/66
dopis nebo e-mail poslanci	2	20	43	29	6	22/72
blokáda	3	18	37	29	13	21/66
násilná akce	2	13	32	46	7	15/78
práce v církvi	2	11	35	41	11	13/76
hladovka	1	9	35	49	6	10/84

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 1. – 13. 2. 2020, 1039 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak je patrné z tabulky 1, jako rozhodně či alespoň spíše účinnou metodu, jak mohou lidé ovlivnit změnu zákona, dotázaní většinou hodnotí jen práci v politické straně, kterou za účinnou pokládají asi tři pětiny (61 %) dotázaných, a v menší míře ještě i stávkou, kterou jako efektivní způsob ovlivňování legislativy a jejich změn hodnotí přesně polovina respondentů (50 %). Všechny ostatní zkoumané možnosti za účinné pokládá už méně než polovina občanů, přičemž ještě nejlépe a navzájem podobným způsobem jsou v tomto ohledu hodnoceny petice (46 %), práce v odborech (45 %) a demonstrace (43 %), jež za účinné pokládají více než dvě pětiny dotázaných. U těchto položek s výjimkou demonstrací, kde byla převaha těch, kdo zastávají názor o jejich neúčinnosti, výraznější, opačný názor převažuje jen

¹ Otázka: „Zde jsou některé aktivity, které občané většinou dělají, aby změnili zákon. Jak účinné podle Vás jsou a) dopis nebo e-mail novinám, b) práce v politické straně, c) práce v odborech, d) práce v církvi, e) soudní spor, f) demonstrace, g) dopis nebo e-mail poslanci, h) násilná akce, i) petice, j) hladovka, k) aktivita na sociálních sítích, l) stávka, m) práce v občanských sdruženích či spolcích, n) blokáda.“

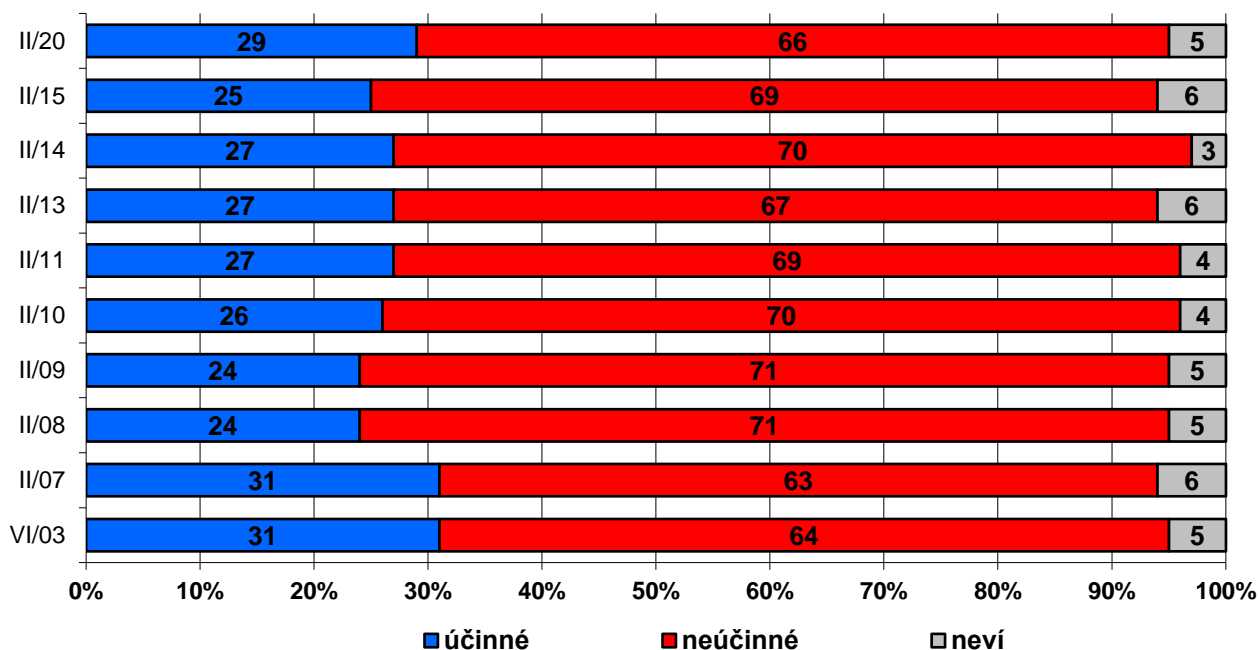
mírně a u práce v odborech dokonce pouze statisticky nevýznamně. Necelé dvě pětiny lidí za účinné metody pokládají ještě i práci v občanských sdruženích (39 %) a soudní spor (37 %).

Asi tři z deseti lidí mají za účinné metody ovlivňování změn legislativy aktivitu na sociálních sítích a dopisy či e-mailů novinám (shodně 29 %), přičemž v tom druhém případě je o něco vyšší podíl těch, kdo jejich účinnost popírají (66 % proti 61 % u aktivit na sociálních sítích). Značná skepse panuje ve vztahu k dopisům nebo e-mailům adresovaným poslancům či práci v církvi, které jako neúčinné hodnotí zhruba tři čtvrtiny (72 %, respektive 76 %) populace, přičemž v efektivitu dopisů poslancům věří jen o málo více než pětina (22 %) dotázaných a u práce v církvi je to pouze o málo více než desetina (13 %) respondentů. Rovněž extrémní formy nátlaku v podobě blokády, násilné akce či hladovky jsou hodnoceny jako neúčinné výraznou většinou občanů, v jejich účinnost věří jen asi pětina (21 %) v případě blokády, 15 % v případě násilné akce a u hladovky je to pouze desetina (10 %) oslovených, zatímco podíl dotázaných s opačným názorem dosahuje dvou třetin v případě blokády (66 %) a převyšuje tři čtvrtiny u násilných akcí (78 %) či čtyři pětiny u hladovky (84 %).

Z podrobnější analýzy vyplynulo, že muži oproti ženám vyjadřují silnější skepsi k účinnosti práce v církvi či v odborech při snaze změnit zákon. Z hlediska věku mladí lidé ve věku 20 až 29 let častěji věří v účinnost demonstrací. Významně s věkem koreluje i víra v účinnost aktivity v sociálních sítích, která je vyšší v populaci do 45 let. Se vzděláním se poněkud zvyšuje optimismus k účinnosti práce v politické straně. Lidé se středním vzděláním bez maturity nebo vyučení jsou skeptičtější v případě hodnocení účinnosti demonstrací, absolventi vysokých škol optimističtěji hodnotí účinnost peticí, aktivity na sociálních sítích a práce v občanských sdruženích. Se zlepšujícím se hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti narůstá i víra v účinnost práce v politické straně, práce v odborech, soudního sporu, demonstrací, dopisu či e-mailu poslancům, petice, aktivity v sociálních sítích, stávky či práce v občanských sdruženích. S výjimkou demonstrací, násilných akcí, hladovky, stávky a blokády se vyšší důvěra či nižší nedůvěra k účinnosti předložených metod objevuje u dotázaných, kteří důvěřují vládě. Z hlediska sebezařazení na škále levice-pravice ti, kdo se hlásí k pravici, mají poněkud vyšší mínění o účinnosti práce v politické straně, demonstrací, aktivity na sociálních sítích, stávek a práce v občanských sdruženích a vedle toho pak ještě ti, kdo se hlásí k levici, se naopak skeptičtěji staví k dopisům a e-mailům novinám či poslancům. Práci v církvi a v menší míře i dopis či e-mail novinám, práci v politické straně či práci v občanském sdružení ve zvýšené míře za účinné pokládají věřící katolíci.

Grafy 1a až 1k ukazuje časové srovnání vývoje pohledu na účinnost některých metod, jimiž se občané mohou snažit ovlivňovat přijímání zákonů. Oproti předchozímu šetření z února 2015 poklesla důvěra v účinnost soudního sporu (o 7 procentních bodů). Kromě toho v menší míře narostly i podíly těch, kdo pokládají za účinné psaní dopisů a e-mailů novinám, kde ovšem došlo ke změně formulace položky z „dopis novinám“ na „dopis nebo e-mail novinám“, a aktivity na sociálních sítích (nárůst shodně o 4 procentní body). V delším časovém srovnání od roku 2003 se snížil podíl těch, kdo jako účinnou hodnotí práci v církvi (o 5 procentních bodů), a vyšší je podíl dotázaných odmítajících účinnost demonstrací (za neúčinné je nyní považuje o 7 procentních bodů více respondentů než v roce 2003). Oproti roku 2013 je pak v současnosti vyšší podíl těch, kdo za účinnou pokládají práci v politických stranách (o 7 procentních bodů) či odborech, demonstrace (shodně o 6 procentních bodů) a petice (o 5 procentních bodů).

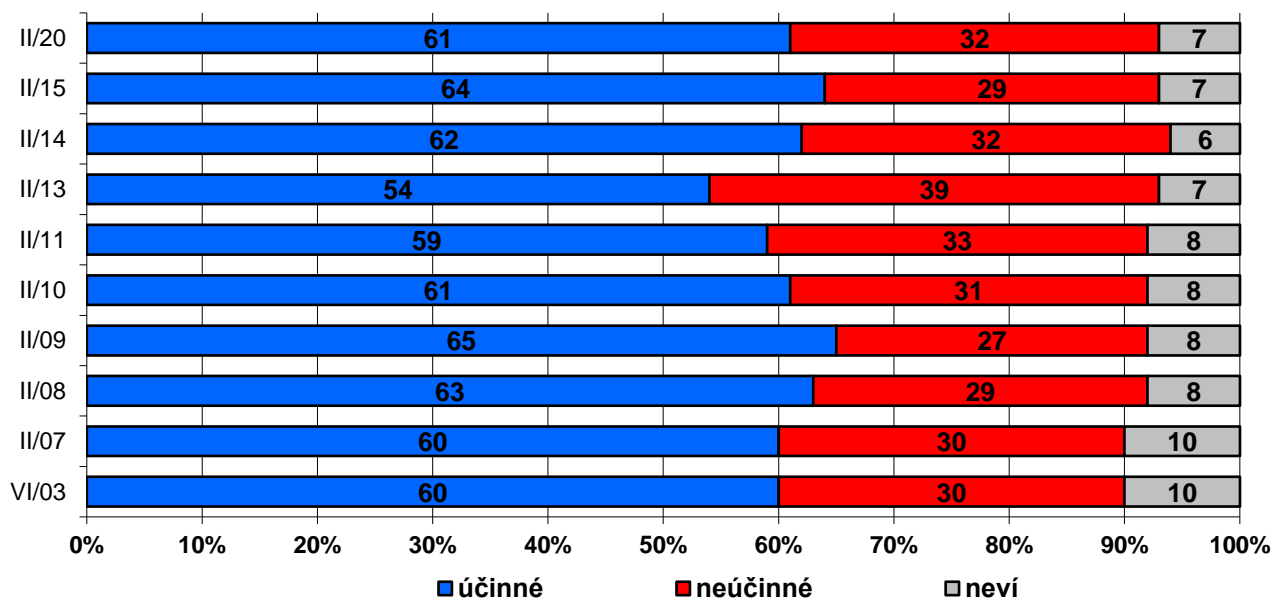
Graf 1a: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – dopis nebo e-mail novinám (%)²

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“. Do r. 2015 položka „dopisy novinám“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 1b: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – práce v politické straně (%)

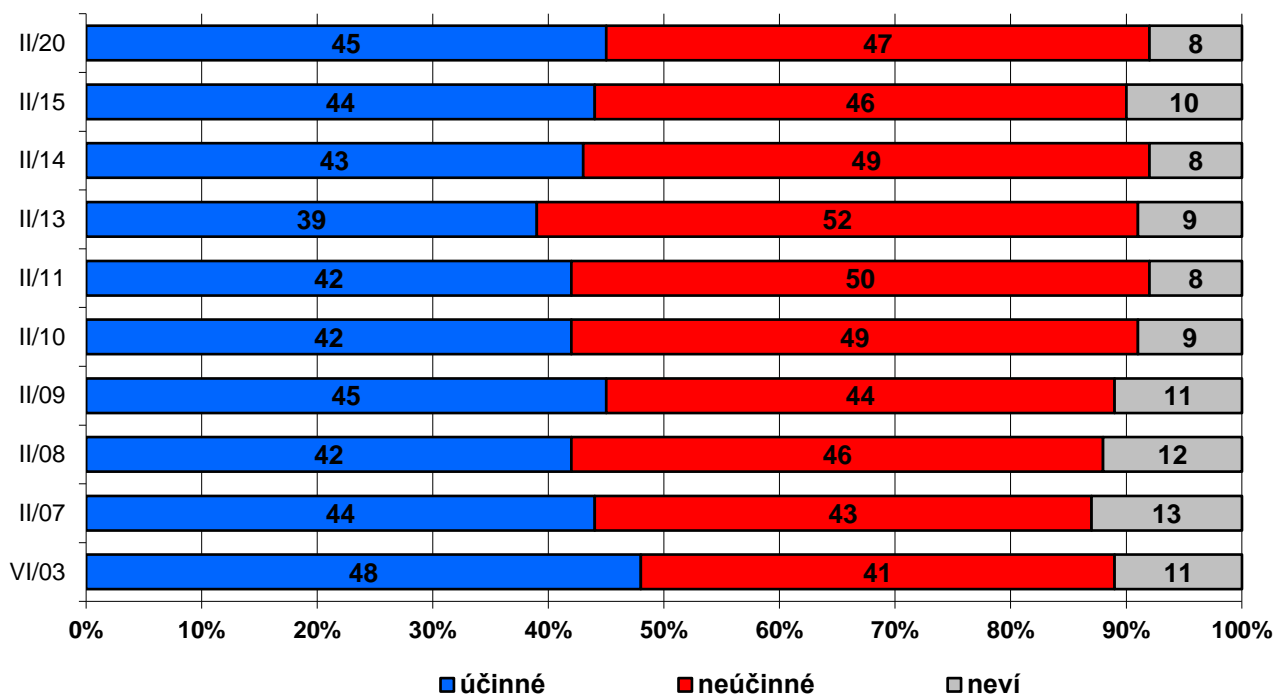

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

² Do roku 2015 byli respondenti dotazováni na „dopis novinám“, v roce 2020 došlo ke změně na „dopis nebo e-mail novinám“.

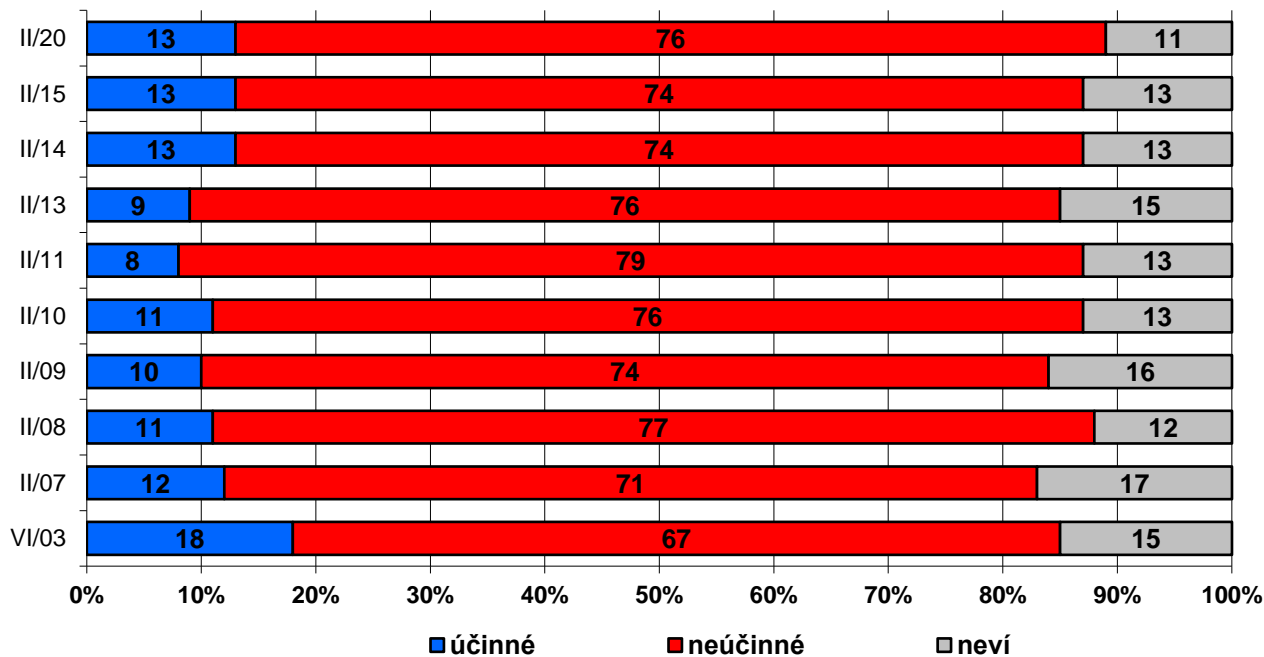
Graf 1c: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – práce v odborech (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

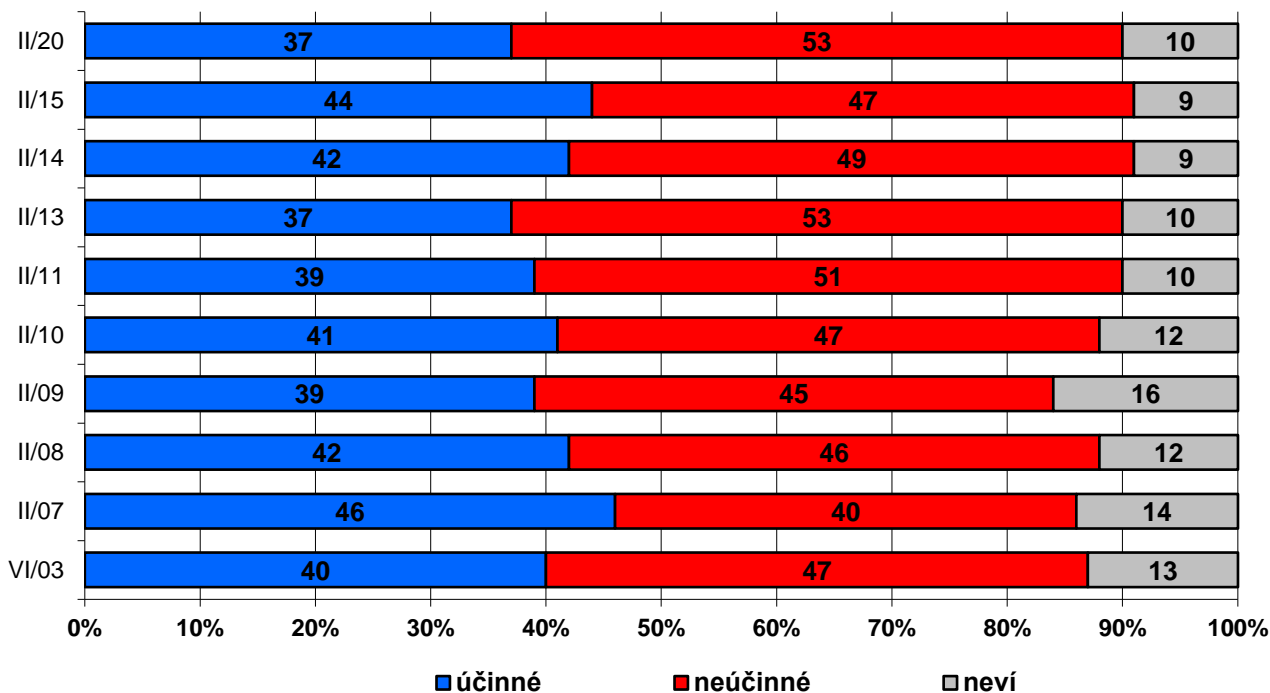
Graf 1d: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – práce v církvi (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

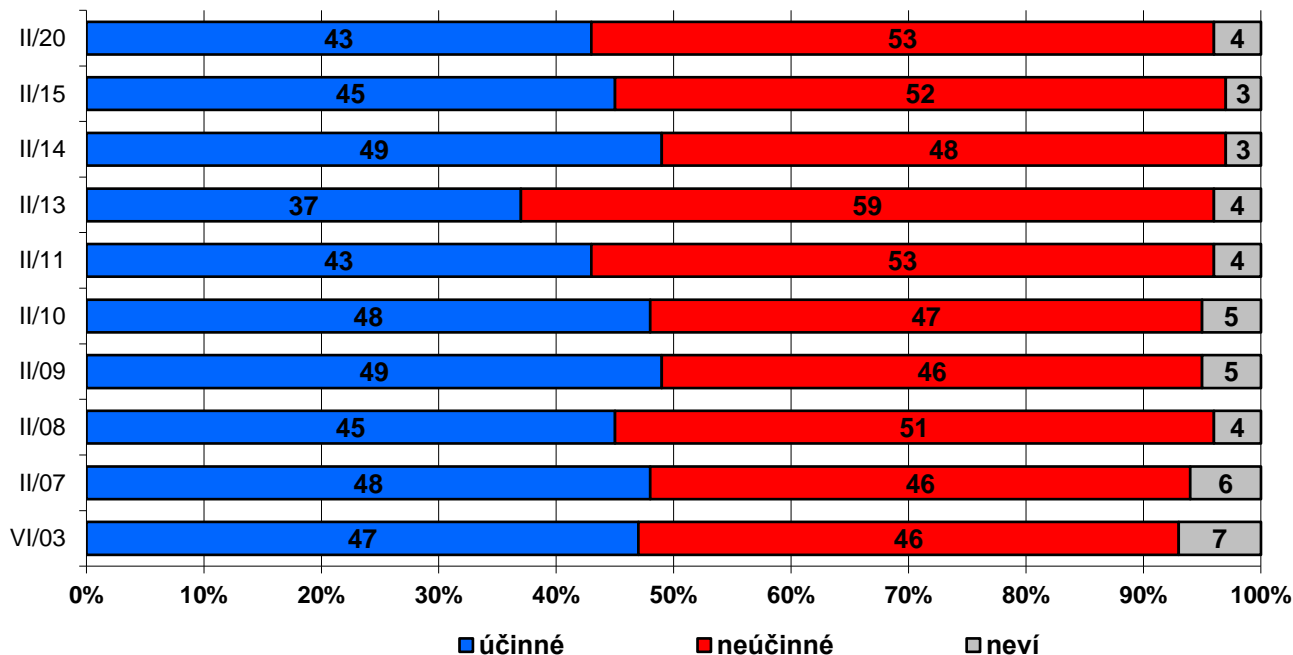
Graf 1e: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – soudní spor (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

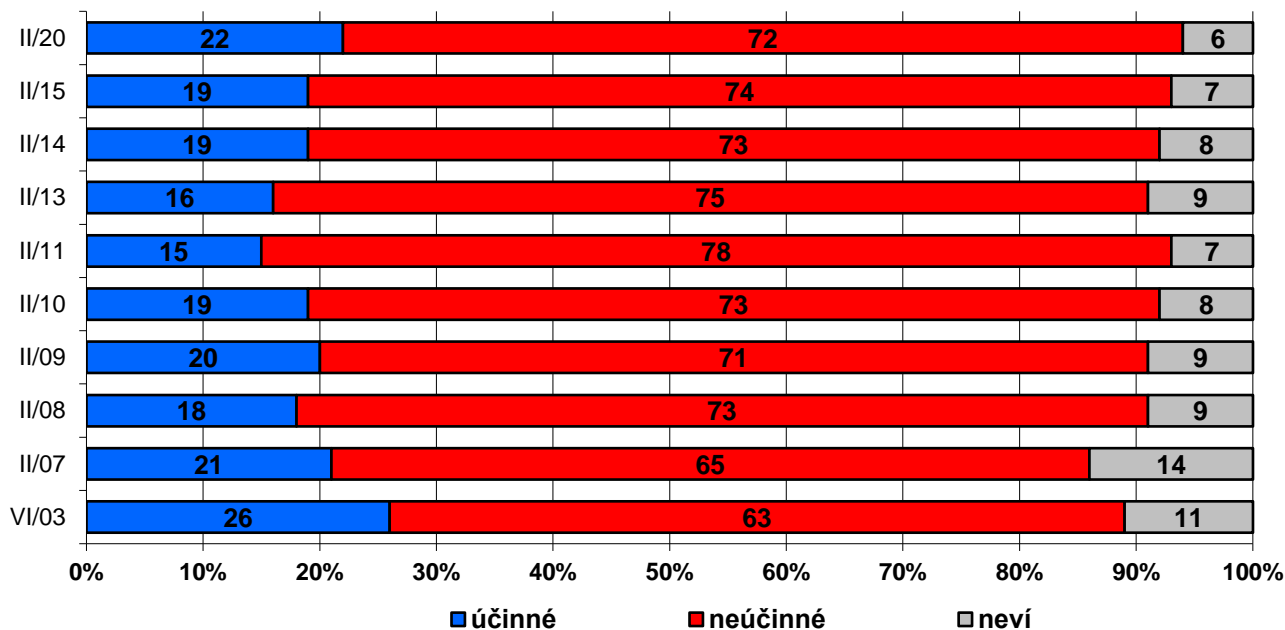
Graf 1f: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – demonstrace (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

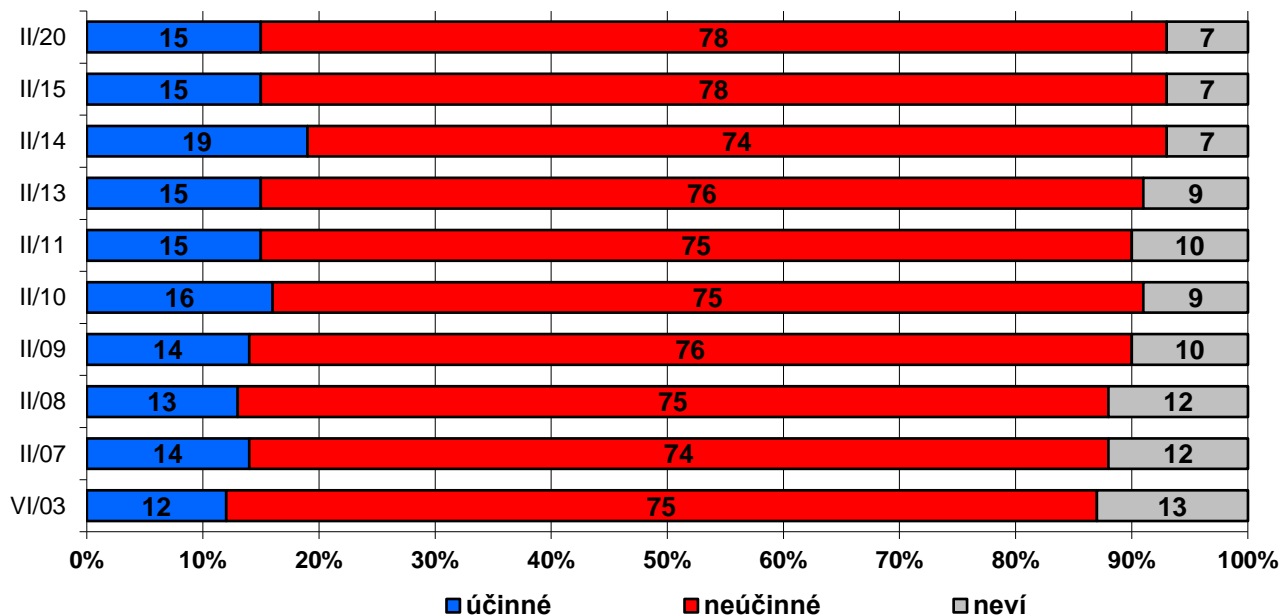
Graf 1g: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – dopis nebo e-mail poslanci (%)³

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“. Do r. 2015 položka „dopis poslanci“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 1h: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – násilná akce (%)

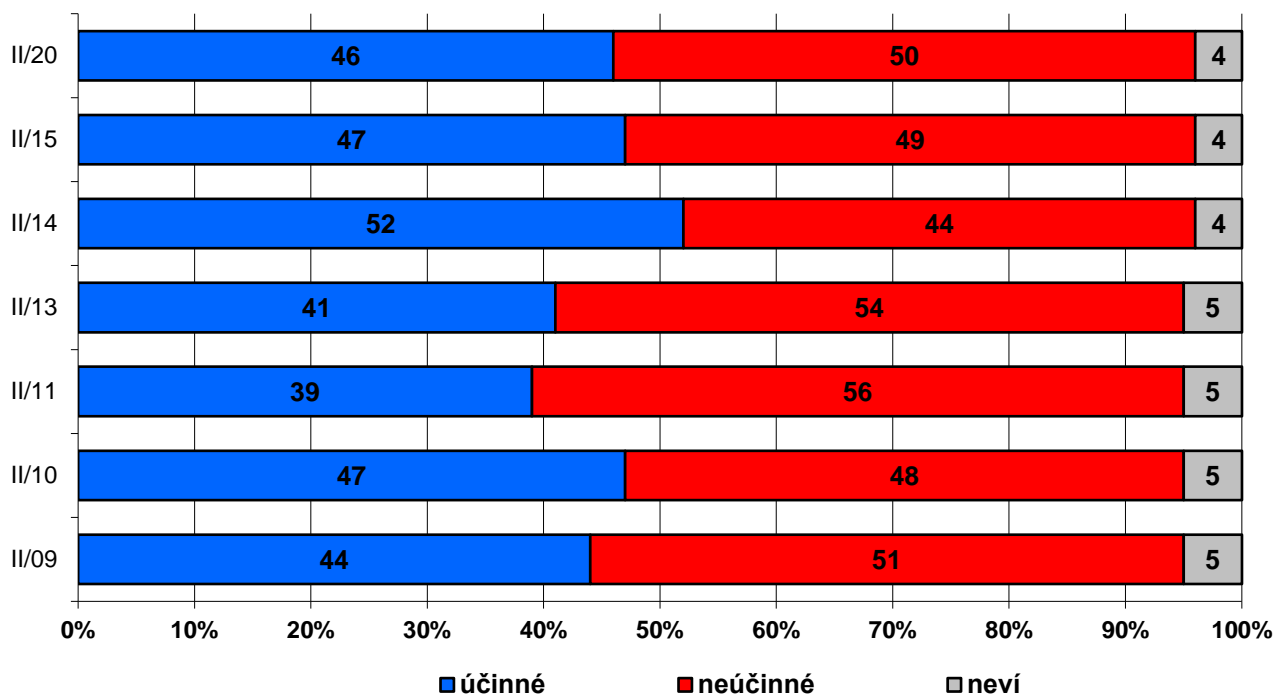

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“. Do r. 2015 položka „násilné akce“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

³ Do roku 2015 byli respondenti dotazováni na „dopis poslanci“, v roce 2020 došlo ke změně na „dopis nebo e-mail poslanci“.

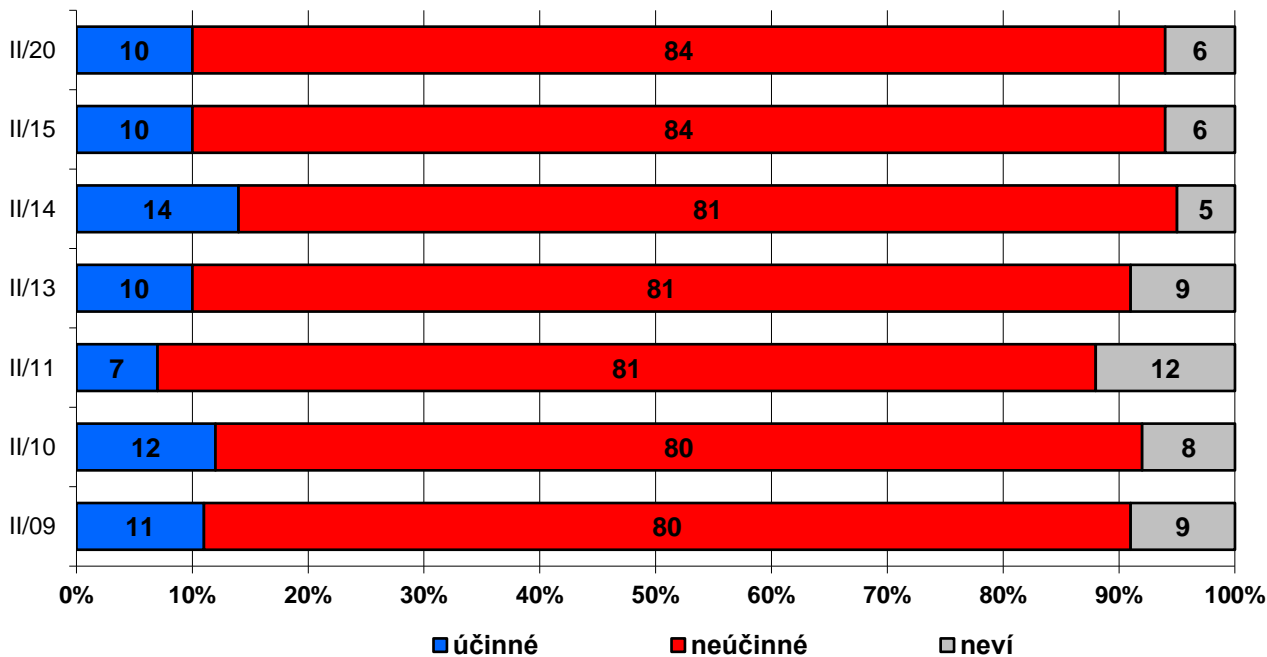
Graf 1i: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – petice (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

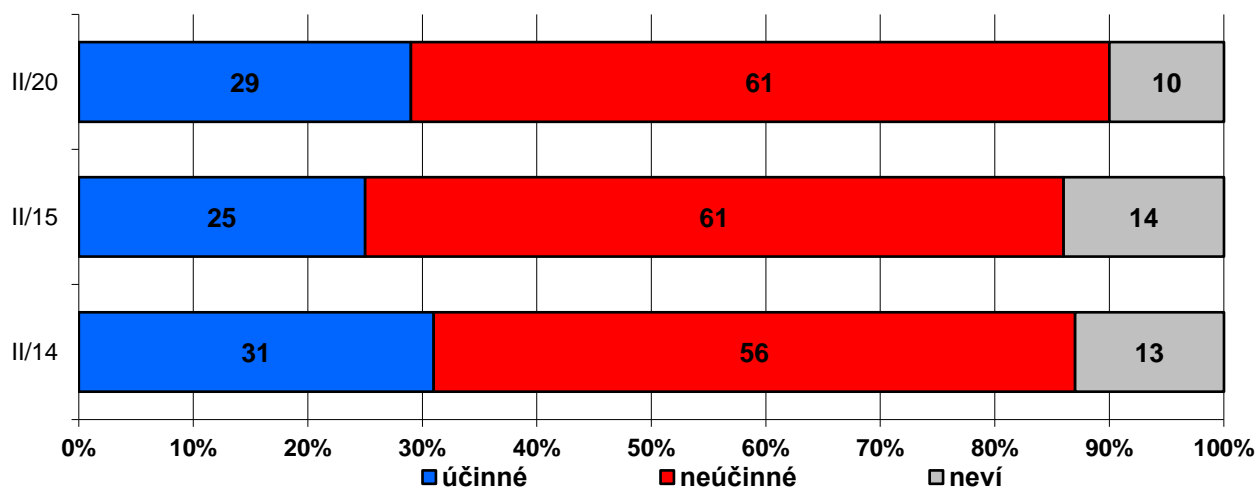
Graf 1j: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – hladovka (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 1k: Účinnost metod ovlivňování změn zákonů – aktivita na sociálních sítích (%)

Pozn.: Účinné = „rozhodně účinné“ + „spíše účinné“; neúčinné = „rozhodně neúčinné“ + „spíše neúčinné“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v20-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>1. – 13. 2. 2020</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS2, věk X NUTS2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1039</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>182</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PD.34</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pd200311</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>11. března 2020</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.